

nyols mesquins d'esperit y que l'odi a aquesta terra los conduceix quasi inconscientment a regatejar en tot lo que poden les seves antigues glories, atribuint a altres pobles la famosa compilació, sens presentar proves positives, valentse d'arguments d'analogia y de congetures atrevides que may no han portat la demostració ni la justificació al camp de la historia. Malgrat de la llur reprobable tasca, les més de les vegades concretada a una lenta propaganda oral y privada; subsistirà més ferma la opinió tradicional de que deu figurar llegítimament en l'actiu de Catalunya lo *Llibre del Consulat*.

JOAQUÍM MIRET Y SANS

LIBRE LO QUAL SE APPELLA DE CONSOLACIO DE ARMITA (*)

COMPOST PER LO ILLUMINAT DOR RAMON LULL

CAPITOL I. DEL PREAMBOL

Deus glorios, de tots bens abundos per vostra saulesa e amor comensam aquest libre qui es de consolacio del Armità. Per un boscatge anaua Ramon consiros perço com vey a lo mon en tan torbat stament,

Consulat de mar de Barcelona, en la que aduhia proves y consideracions per demostrar la antiguetat d'aquest llibre y la seva promulgació a Barcelona, negant les pretensions de Pisa, no obstant d'ésser Italia dit erudit.

Darrerament encare s'ha insistit en favor de Pisa com a lloch d'origen del *Llibre del Consulat*, per Adolf Schaubé en son treball *Das Konsulat des Meeres in Pisa* (Leipzig, 1888), citat en la pobríssima introducció den Sciolla a la nova edició italiana *Il Consolato del Mare colla spiegazione di G. L. M. Casaregi* (Torino, 1911).

(*) Al començar en aquest Botlletí la publicació del *Llibre en lo qual se tracta de la intencio*, de Ramon Lull (volum V. plana 128), donarem una breu noticia del manuscrit de la Biblioteca de la Universitat de Halle del Saale, procedent del Convent de San Francesch de Palma, que conté además de la indicada obra y d'una composició rimada feta a requesta del Rey de Mallorca, un altre obreta titulada *Llibre lo qual se appella de consolacio de Armità*. Lo *Llibre de la intenció* y la composició rimada han estat ja publicats a Mallorca, prenentlos d'altres manuscrits més antics que no'l de Halle. Per axò havèm sospés la publicació que nosaltres havíem començat de la primera de dites obres en aquest Botlletí.

Respecte del *Llibre de consolacio de Ermità*, lo tenim per inèdit y havèm decidit donarlo a llum. En lo copiós y ben fet catàlech dels escrits den Lull, publicats en lo volum 29 de la *Histoire littéraire de la France*, ve inclosa aquesta obreta entre les inèdites ab lo n.º 260 (plana 369). Manifesten los redactors del esmentat volum 29 que'l text català del *Llibre de consolació de Ermità* se trova en lo manuscrit llatí 10591 de Munich y en los 16431 y 16432 adicional del Museu Britànich, y que son aquests darrers del segle XV^è; per consegüent més antics que no'l de Halle. Mossèn Joan Avinyó en *El terciari francesc Beat Ramon Lull Doctor arcangetic y Màrtre de Crist* (Igualada 1912) acaba de publicar un catàlech de les obres del insigne polígraf, y entre les místiques hi posa, ab lo n.º 121, lo *Llibre de consolació de Ermità*, senyalantne un manuscrit del segle XIV^è a la Biblioteca Provincial de Palma de Mallorca, y altre exemplar català formant part d'un manuscrit, en apariència del segle XV^è, a la Biblioteca Ambrosiana de Milán (Ms. II 8 inferior, folis 51-73).

En aquesta obreta, realment mística, que ara doném a llum, procura En Lull reconfortar a un anacoreta, qui sent flaquejar la seva virtut y austeritat, desitjant abandonar la vida solitaria y tornar a la mundanal. Com declara son propi autor a la fi, va escriurela a Messina, en 1313. — PERE BARNILS Y GIOL.

per ço cor Deus es tan poch conagut e amat, car amor gran no pot esser sens gran conaxença, però desitjaua que Deus fos molt conagut, e amat; conegut per enteniment, e amat per voluntat, com sia cosa que a Deus se pertany que ell sia egualment conagut, e amat. de mentre que Ramon anaua en axi per una de les valls, a ombra de un bell arbre prop de una bella font, estava un Armità, qui fortment ploraua e cridaua car vijares li era que Deu lo agues deseparat e que lo mon lo temptas e la sua voluntat. Señor Armità, dix Ramon, vos perque plorats, ne perque tan fortment vos desconsolats? Dix lo Armità: yo som stat home fort munda e peccador, e consideri que vingues en aquest boscatge plorar mos peccats e que fes penitencia: e com cuyt Deu pregar remembrant me les vanitats que e fetes enlo mon, e venan me temptacions quantra lafe e som Armità en lo boscatge en que som per vaer, e oir, mas no per cogitacions, car mos pensaments estan enles coses que e fetes per temptacio del dimoni, per lo mon, e per la carn. Armita, dix Ramon, qual es la primera intentio perque vos sots fets armita? Larmita respos, que per ço que agues gloria eternal. Encara, dix Ramon, no es marauella si uos sots ab gran temptacio, e tribulacio, com sia ver amats mes vos mateix, que Deus; car la primera intencio mudats en segona; e la segona en primera, com sia cosa veritat, que segons ordonament de Deu, e raho natural qui hò-raquer hon deu mes amar Deus que si mateix. e hom qui es bo per ço que ell pusque molt amar e entendre deu entrar en la forest però que no veja homens ne oja ells parlar, mas tansolament Deus membrar entendre, e amar de tot lo poder de sa anima contemplar. Ramon, dix larmità, be conech que deys veritat, mas per res no puch acostumar quem pusque oblidar les vanitats e los peccats en que som stat e axi com yo deuria auer dolor consciencia e tristor, consent pogament e plaer e goig en temptacio quantra la fe; per queus prech carament que sim podets donar consell, quel ma donets. Armità, dix Ramon, lo consell a venir de Deu, e placia a ell que yo sia strument a Deu queus do bon consell, que vos siats strument a Deu a rebra bon consell. Ramon, dix larmità, qual es lo consell? Armità, dix Ramon, hom qui creu Deu, e nol enten nos tanbe aparellat de fugir a temptacio e a peccats, ne pot tanbe pregar Deus ne amar, com aquell qui enten Deu e les sues obres, e aço per rahons necessaries, com sia cosa que lentiniment aytant com mils es disposat en entendre Deu, e però consell vos esforçets en entendre Deu e les sues obres, e yo dar uos he manera en aquest libre perque ho podets fer, e vos farets ab obieccions segons vostre seny, e imaginacio, e yo soltar les vos hē segons rahons naturals e necessaries sobre lo seny e la imaginacio; axi vos àurets tan gran conaxença de Deu, e de les sues obres, que per aquella conaxença fugirets en aquella temptacio del mon, del dimoni, e de la carn, e de aço yo vos hē dat vint eximplis, o capitols.

CAP. 2. DE DISTINCTIO

Aquest libre es departit en dues sciencies les quals per alguna manera poden esser contraries per rahons necessaries, e conclouen veritat segons lo subiec en que esta del qual lo huma enteniment fa conclusions naturalment. E la una sciencia es subirana; e laltre es jusana. La sciencia subirana es aquella que fa lo huma enteniment per la natura de Deu, e de les surs dignitats, les quals son sobirana bonesa, granesa, eternitat, poder, saüesa o clar enteniment, voluntat, virtut, gloria, perfectio. Aquesta sciencia es tan vera que no pot defalir, com sia aço que los seus començaments stan de sus. de jus los quals son los senys corporals e la imaginació; e perçò, dix Ramon, com hom applica la conclusio segons natura dels senys, e dela imaginacio quantra la sciencia de sus, ço es a saber quantra la fe catholica, si tu sabies la sciencia de sus, sabries vendre les temptacions per las rahons necessaries; perçò vull te mostrar la sciencia de sus; car per ella auras entendre quantra les obiections, qui son quantra la fe, sens lo qual entendre no pories saber les obiections, car creure, no vens entendre; mas entendre, vens creure com son contraris en un matex subiec, e obiection. E per aço tu faràs vint obiections quantra la fe. E yo sobre aquelles prouant la fe, e aço argumentalment, e primerament tu començaràs. Com larmita hach oides totes aquestes paraules, ague molt gran plaher, e prega a Nostre senyor Deus que li donas gracia com ell pusques aprendre aquella sciencia, car molt la desitge saber, per ço que ell pusques amar Deu, e les surs obres per entendre, e que pusques fugir les temptacions qui fortment lo turmentauen, el treballauen.

Comença augulir axi.

CAP. 3. QUE DEUS SIA

Dix Larmità: Aquell esser qui no es diffinible, no es demostrable. la maior propositio es de si notoria; e la manor declaram axi: Deus si es no ha causa sobre si, e perçò no pot esser diffinit. E en tot ço on ha confusio, ha dubitacio, com sia aço que confusio pos que la una part, o son contrari puxa esser vera.

Armità, dix Ramon, sotspos, que gran be, e gran veritat sia Deus esser; e si la contraria sotspositio es vera, de necessitat se segueix, que sia gran be e gran veritat Deus no esser: la qual cosa es impossible: car si era possible, seguiria, que fos gran be e gran veritat Deus esser, e no esser, e aço es contradictio, la qual esser no pot. Es donchs demonstrat Deus esser de necessitat, la qual demonstracio fa lentiment ab llum defe perla primera propositio; e es de necessitat a entendre perla segona propositio, en so que conex, que gran inconuenient sen seguiria si era gran be, e gran veritat Deus no esser. E si Deus es,

no sen segueix negun inconuenient. En so que dius, que Deu no es demostrable, ver dius en quant sobre Deu no ha neguna causa perque pusque esser demostrat: mas pot esser demostrat per la predicatio necessaria com pot fer dell dient: Deu es subiran be, sobirana granesa, e en axi deles altres sues dignitats. E encara que la una dignitat se pusque practicar de la altre e axi tal esser axi practicar, es esser necessari.

CAP. 4. DE UNITAT

Dix Larmita: Ramon negun esser que sia de moltes persones diuerses infinides, no pot esser un Deu: Deu es esser que es de moltes persones diuerses, e infinides; donchs no es una. La primera propositio es manifesta. la segona declare en axi: Deus Pare es persona infinida; e Deus Fill es altre persona infinida: e Deus St Sperit es altre persona infinida; e açò tu no pots negar en quant est crestia.

Armita, dix Ramon, tota bonesa que sia gran eternal, es raho que produga gran be eternal: Deu es bonesa, granesa, eternitat, donchs es raho a que produgue bo gran eternal; e per açò la produccio conue que sia infinida. prou ho en axi: si a la bonesa deDeu es raho abe que produga be, e car es gran, es raho a bon gran, que produga gran be; e car es eternal, es raho a bon gran eternal, que produga gran eternal, aytal produccio posa de necessitat infinitat, com sia açò que infinidament eternal sia produit lo qual per negun altre essentia no pot esser termenat, ne compres. Es dochs prouat de necessitat, que no es sino un Deu. E car dius, que de moltes persones infinides no pot esser un Deu. Ver diries, si les persones eren moltes essenties diuerses; mas no son sino una essentia, com sia açò que Deu Pare de sa essentia prudu Deus Fill; e de abdos ix Deus St Sperit. E peraço es la essentia bona, gran, infinida, e eternal.

Ramon, dix Larmità, tu no pots destruir lo meu argument si donchs no saps que sia ver ço que dius de necessitat; car creure no destrueix entendre, mas entendre destroex entendre, e creure.

Armità, dix Ramon, yo entench ço que dich, enquant entench lo inconuenient quis seguiria si Deus no era produccio bo gran eternal e infinit; car sens ella no auria per qui fos esser singular bo, gran infinit, e eternal.

CAP. 5. DE GENERACIO

Dix Larmità: Ramon, en tot ço que a generacio, a corrupcio: en Deus a generacio, donchs en Deus a corrupcio. La maior propositio es per si manifesta. la menor es manifesta perla fe, car tot Crestia creu que en Deu a generacio. Aquesta mia obiectio tu no pots destruir, per creure, ço que de necessitat es entes.

Dix Ramon: En naguna generacio infinida, e eternal no es corrup-

cio: en Deu ha generacio infinida e eternal; donchs Deu no ha corrupcio. E tu segons generacio sensual, e imaginal ver dius: Mas no dius ver segons generacio spiritual. axi com Deus Pare que enten es be que enten axi entena e aytant pot de si matex engendrar infinit e eternal fill entes aytant com ell matex, e aço conue esser de necessitat, per ço que aja obra en sa bondat, granesa, eternitat e les altres sus dignitats no sien buydes, ne sa natura, e que ell sia aytant bo, aytant gran, aytant eternal per sa obra que ha en si matex com es per la sua essentia, sustantia e natura, e encara sens aytal obra com lo mon no era no faera negun be segons tu e as pus gran e pus bo aquell qui es bo e fa be enlo mon que no fera la donchs com no era sino ell tan solament e no era enlo mon. Vet donchs com es destruit lo teu argument, lo qual es per sentir, e imaginar, ab largument que yo he fet per entendre ables dignitats de Deu. lo qual no puguera detruir per creure tan solament; car entendre no pot esser vençut per creure; e creure pot esser vençut per entendre.

CAP. 6. DE PRODUCCIO

Dix Larmità: Ramon en tota essentia en que ha produccio, ha mutatio: enla essentia deDeu ha produccio: donchs enla essencia deDeu ha mutacio: es donchs de necessitat que en Deu no ha produccio. E aço es quantra lafe qui diu que Deu Pare produ Deus Fill; e de abdos ix lo St Sperit.

Armità, dix Ramon, la tua obiectio es vera segons sensitiu e imaginatiu; Mas no es vera segons intellectiu luyat a tot sensitiu e imaginatiu, per ço car es infinit e eternal, axi com Deus Pare qui dela sua infinida essentia e eternal produu Deu fill infinit, e eternal, e de abdos ix infinit e eternal Deu St Sperit, e de aço fa cencia lenteriment huma ab les diuines dignitats, que sens produccio infinida, e eternal sarien buydes, e ocioses e sens natura, axi com la diuina bondat en qui es produccio per bonificatiu, bonificable, e bonificar: e en la diuina bonesa per magnificatiu, magnificable, magnificar: enla diuina eternitat per eternificatiu, eternificable, e eternificar, e en axi deles altres diuines dignitats.

Ramon, dix Larmità, com saps tu que axo que dius sia ver de necessitat? respos Ramon e dix, que ell ho sabia per lo inconuenient quis seguiria si en Deu no era produccio demunt dita, lo qual inconuenient es impossible.

CAP. 7. DE MAIORITAT

Dix Larmità: Aquella essentia es maior que altre essencia en que ha infinides paternitats, filiacions, spiracions.

Armità, dix Ramon, tu conclous segon sensitiu, e imaginatiu, e yo

segons intellectiu e imaginatiu destruesch ton argument ab aquest: Naguna essentia no pot esser maior que altre essentia per infinides paternitats, filiacions, spiracions, que per infinida paternitat, filiacio, spiracio: donchs la essentia deDeu es maior que aquella en que son finides paternitats, filiacions, spiracions, e la raho perque està en açò que moltes diuerses essènties no poden esser infinides, car la una terminaria laltre, e seguirsia contradictio; mas en essentia infinida pot esser una paternitat infinida, e que totes tres les propietats sien una essentia, e no moltes.

CAP. 8. DE SUSTANCIA

Dix Larmità: Ramon, tota sustancia qui sia de moltes coses diuerses es composta: la sustancia deDeu es de moltes coses diuerses: donchs la sustancia de Deu es composta: com sia açò que ella sia subiranament simple, sagueixsa donchs que enla sustancia diuina no ha moltes persones diuerses.

Armità, dix Ramon, neguna sustancia que sia infinida, e eternal no es composta: la sustancia deDeu es infinida e eternal, donchs la sustancia deDeu no es composta. Composicio-esser no pot sens diuerses essenties; la substancia deDeu es una e no moltes, e en ella son diuerses persones segons relacio eternal e infinida, com sia açò que Deus Pare de tota sa sustancia infinida e eternal engendra Deu fill infinit, e eternal, e de abdosos ix Deu St Sperit infinit e eternal; e per açò no pot esser mas una sustancia simple: car en axi comlo Pare de sa sustancia engendra infinit e eternal fill; en axi lengendra de sa simplicitat infinida e eternal, e açò matex del St Sperit que ix Deu abdosos.

CAP. 9. DE NATURA

Dix Larmità: Ramon, neguna natura no pot fer si mateixa: Deus es natura; donchs Deus no pot fer si mateix: Deu faria si matex si Deus Pare feya Deu, ço es adir Deu fill, lo qual fill es ab lo Pare un Deu, e açò matex del Sanct Sperit: E si Deu no pot fer si mateix: donchs Déu no ha en si matex trenitat encare que no a natura requer distruchs relatius reals ço es a saber naturant, naturat, e naturar, sens los quals seria buyda e ociosa.

Armità, dix Ramon, diferencia ha entre natura e natura, ço es a saber que una natura es naturant, que es de sus, spiritual, infinida, e eternal: e es de jus que es natura de noua e finida la qual natura no fa si mateixa: e enla natura desus naturant qui de si matex produu naturat, e de abdos si matex spiren naturar, e negu de aquests no fa si matex; e per açò arguesch en axi: Neguna natura infinida e eternal no fa si mateixa: Deus es natura infinida e eternal; donchs Deus no fa si matex.

CAP. 10. DE CREACIO

Dix Larmità: Ramon, negun esser fa esser de no esser: sagueixsa donchs que lo mon no sia creat, e que sia eternal: e aço es quantra la fe. Aquesta obiectio necessaria tu no pots destruir per creacio, si donchs tu no saps que de necessitat Deu pusque crear esser de no esser, car per fe tan solament la mia raho que es necessaria, tu no pots destruir; com sia aço que per creure hom no pusque destruir raho qui sta per entendre.

Armità, dix Ramon, tot esser qui sia sobre esser per sobirana bondat, granesa, eternitat, poder, enteniment, voluntat, virtut, veritat, glòria e perpeccio pot crear esser de no esser, ço es a dir que crea ço qui no era en negun subiecte en potentia, ne actu: e si aytal poder lo esser subira no agues, fora ligat son poder e finit per sobirana bondat granesa, e les altres dignitats, la qual cosa es impossible. e en quant dius que yo no pusch destruir tota raho per creença; mas per entendre, dius ver: mas yo vens, e destruesch ta raho, perço com ya engendra sciència per entendre yo entenent que Deu es subirana bondat, granesa e ses altres dignitats, lo qual no seria Deu si auia defalliment la sua bondat granesa, e les ses dignitats. E tu cuydes auer raho necessaria quantra la fe perço com no pots sentir ne imaginar que res pusque esser creat de no esser.

CAP. 11. DE RENOUACIO.

Dix Larmità: Ramon, en tot esser qui fassa aço que no feya, ha nouitat: Deus fa aço que no feya; donchs en Deu ha nouitat: la qual cosa es impossible com sia aço que ell sia simple e pura trinitat en la qual no cap ninguna nouitat.

Armità, dix Ramon, ver dius segons les coses finides e termenades, e creades, e començades: mes segons natura de pura eternitat no dius ver; com sia aço, que nouitat, e pura eternitat, hagen infinida distancia; car en axi com lo ferrer qui fa lo clau no reb en si en quant sa essentia sustancia, natura e specie; jats sa sia que fassa la obra la qual no feya, no pren nouitat en si mateix natural; en axi, e molt mils Deu no pren nouitat en sa eternitat, jat sa sia aço, queha creat lo mon lo qual no era. E tu ensenyes be segons sensitiu, e imaginatiu: Mas yo arguesch mils que tu, per intellectiu considerat per cascuna diuina dignitat: en negun esser infinit e eternal, obra finida e començada, no pot multiplicar nouitat: Deu es esser infinit, e eternal; donchs en Deu no ha obra finida e començada, no pot multiplicar nouitats.

CAP. 12. DE PERPETUACIO.

Dix Larmità: Ramon, negun esser qui sia començat, no pot esser

per tostemps. perpetuat: Lo mon es esser començat; donchs no pot esser perpetuat; com sia aço, que entre començament, e eternitat haje infinida distancia: e sino es perpetuat, los bons no poden en paradís gloria eternitat, nels mals en infera, pena e mal eniternal.

Armità, dix Ramon, ton argument es bo segons manera de sentir e imaginar per la qual natura de home no pot sentir ne imaginar que cosa començada pusque tostemps durar. Mas no es bo segons manera de entendre, per lo qual hom pot conèixer ab les dignitats de Deu, que lo Mon, jats que sia començat, pot esser per tostemps perpetuat: car si la diuina voluntat qui es infinit poder, e infinida bondat, e infinida granesa e les altres sues dignitats pot voler quel Mon sia creat, e començat, be segueix que pusque voler, quel mon sia perpetuat, empero fas aquest argument quantra lo teu. tot esser qui sia infinit poder, e enteniment e voluntat pot perpetuar esser començat: Deu es esser infinit, e poder, e enteniment e voluntat; donchs pot fer, voler, e entendre, que esser començat pusque esser perpetuat.

CAP. 13. DE ENCARNACIO.

Dix Larmità: Ramon, negun esser infinit, pot si mateix esser finit. Aquesta obiectio que es necessaria per raho natural quantra encarnacio, tu no pots destruir per raho natural; car seguir sen hia contradicció, ço es a saber que per una raho natural e necessaria l'enteniment pusques destruir altra raho necessaria e natural. la qual cosa es impossible.

Armità, dix Ramon, diferencia es entre una raho natural e necessaria, e aço pots tu membrar segons que demunt es dit: car si la raho natural la qual fa l'enteniment per natura de les diuines dignitats, e per natura deson entendre, la qual natura es spiritual: per aço ton argument no es necessari; e fas aquest argument necessari quantra lo teu: tot esser qui haje poder infinit, e eternal, pot conseruar son esser infinit e eternal, e pot sa fer en altre esser, esser finit e començat: Deu es esser, qui ha poder infinit, e eternal; donchs Deus pot conseruar son esser infinit e eternal, e pot si mateix fer en altre esser finit e començat: E perço Deu qui ses fet home, nos muda de sa natura infinida e eternal prenent altre esser, ço es en la natura humana de Jesuchrist, esser finit e començat.

CAP. 14. QUE DEUS SIA YA ENCARNAT.

Dix Larmità: Ramon, ninguna cosa que no sia sensible, ne imaginable, per temps passat, pot esser prouada de necessitat: la encarnació del fill de Deu, no es sensible ne imaginable per temps passat: donchs la encarnació del fill de Deu no pot esser prouada de necessitat.

Armità, dix Ramon, tota cosa que sia intelligible e amable per la

diuina bondat, diuina granesa, e les altres virtuts, e diuines dignitats, pot esser prouada de necessitat, jatsia aço que sia en temps passat: la diuina encarnacio es intelligible, e amable per la diuina bondat, granesa, e les altres diuines dignitats: donchs la diuina encarnacio pot esser prouada de necessitat, jats sa sia aço que sia stada en temps passat. la maior es clara e manifesta. e la menor declaram en axi. Si Deu no era encarnat, e era a encarnar, seria intelligible e amable que ell com sa encarnaria, que agues poble, lo qual auer no poria, car los crestians creyen que ell seria encarnat, los serrains ne los iubeus no creyen que ell sia encarnat: On com se conue que Jesuchrist haje poble, es intelligible e amable lo seu poble, e tu arguesch be segons sensitiu, e imaginatiu; e yo segons intellectiu e ratiu per la diuina bondat, granesa, e les altres dignitats.

CAP. 15. DE VERGINITAT.

Dix Larmità: Ramon, neguna ponsella stant verge, no pot infantar: Verge Nostra-Dona Sta Maria fonch tostemps verge: donchs no pot infantar infant

Armità, dix Ramon, tota ponsella stant verge pot infantar infant si o vol la diuina bondat, granesa, e les altres diuines dignitats, e la diuina voluntat volent que ponsella pogues auer infant: adonchs Nostra Dona Sancta Maria stant verge poch auer infant, ço es Jesuchrist ver Deu e home stat. On com aço sia en axi, tu est desabut per lo sensitiu, e imaginatiu ablo qual no pots entendre aquesta cosa, la qual yo entench sobre us de natura sensual, e per intellectiu ratiu ordonat causat perla diuina bondat, granesa, e les altres diuines dignitats.

CAP. 16. DE RESURRECCIO.

Dix Larmità: Ramon, negun home pot esser resuscitat: on com Jesuchrist sia home mort, en axi dels altres homens morts: donch ell no pot resuscitar, ne encara los altres homens poran esser resuscitats.

Armità, dix Ramon, per ço car tu no pots sentir ne imaginar que null home mort no pusque resuscitar, negas resurrectio, qui es un dels articles de la fe catholica: Mas si tu vols entendre, que Deu pot per son infinit poder, o mes sill voll la sua infinida granesa, e axi de les altres infinides diuines dignitats, pots entendre que Deu pot homens resuscitar; com sia aço que Deu ab les sucs diuines dignitats haje maior poder en obrar, que home per natura corporal e spiritual no pot sentir ne imaginar encaraque Deus deu homens resuscitar, per ço que la sua iustitia haje subiecs eternal, e per la sua misericordia atsi, en los quals fasse Deu juy eternal segons que aurem ben fet, o mal fet, e a mils declarar pots ho entendre per aquest argument: tot esser en que sien una matexa cosa subirana bondat, granesa, eternitat, poder, en-

teniment, voluntat, virtut, gloria, veritat, pot homens morts resuscitar: Deu es donchs aytal, perque Deu pot homens resuscitar.

CAP. 17. DE GLORIFICACIO.

Dix Larmità: Ramon, negun home pot auer gloria complida sens beure e sens menjar, e sens fembra tocar: en paradís hom noy menjara, ney beura, ney tocara fembra: donchs en paradís no pot esser gloria complida.

Armità, dix Ramon, aquell esser qui es pus obrant per granesa de bon dat, e en axi deles altres diuines dignitats obra Deu la pus noble fi que sia per glorièjar sta per Deu entendre amar e membrar: donchs Deu entendre e amar e membrar en paradís es compliment de gloria; e nos pertany que en paradís sia beure, ne menjar, ne fembra tocar, de aytals obres se segueix corrupció, pudor, e moltes daltres coses, qui no son dignes de esser nomenades.

CAP. 18. DE JUTJAR.

Dix Larmità: Ramon, tot home deu esser pagat a be, o a mal per merit finit e començat: donchs deuen esser jutjats per merit finit e començat: es donchs prouat, que no sera gloria ne pena perpetual; car siu era, lo iudici de Jesuchrist no seria dret.

Armità, dix Ramon, tot home qui fa be per amor de Deu qui es infinit eternal, o mal, deu auer o be, o mal infinit, e eternal: home fa be per amor de Deu qui és infinit, e eternal, o mal infinit e eternal: e si aço no era en axi, lo iudici de Deu no seria dret, ne equal: es donchs prouat que Jesuchrist die del iudici darà iuy iust e vertader ab egoitat donant a cascu de aquells gloria eternal e pena eternal.

CAP. 19. DE PREDESTINACIO.

Dix Larmità: Ramon, negun hom que sia predestinat a gloria, pot esser damnat: ne null hom qui sia prescít, pot esser saluat: segueix sa donchs que negun home no cal fer be, nes deu star de mal, e que lo iudici de Deu no sia ne no call.

Armità, dix Ramon, si eren a predestinacio ne prescripcio nos sguarden a fer iudici, car molt home ha sciencia que no fa be, e fa mal: mas iudici sguarde a fer be e mal: es donchs iustitia qui sasguarda simplement a be, o a mal; e car la iustitia de Deu es bona e gran, en axi deles altres diuerses dignitats iutge los homens lo temps en lo qual fan be, o mal, e sil iutge fora de aquell temps, no seria complit ne equal ne valria home e es franch arbitre lo qual ha home a fer be, o mal. la qual cosa es impossible. tu fas ton argument segons sensitiu, e imaginatiu, e yo fas aquest quantra lo teu per intellectiu segons lorde

que han les diuines dignitats enlos homens, dels quals son causa efficient e final: neguna sciencia donchs costreny los homens que fassen be, o mal: Deu es vera sciencia: donchs Deu no costreny los homens, que fassen be, o mal.

CAP. 20. DEL SAGRAMENT DEL ALTAR.

Dix Larmità: Ramon, negun cos stant enlo cel, pot star enla terra: lo cos de Jesuchrist sta enlo cel: donchs ell stant enlo cel no pot estar enla terra. E aço mateix sa segueix de moltes altres enlos quals no pot esser en un temps mateix.

Armità, dix Ramon, ver dius segon poder sensitiu, e imaginatiu: mas no segons us de intellectiu: e per ço que ho entenes, fas te aquest argument: tot esser qui sia infinit e qui tot sia fet home, pot esser en un temps mateix en tot lloch: lo fill deDeus es en axi: donchs lo fill de Deu pot esser en un mateix temps en tot lloch: e a aytal poder sta perla diuina bondat qui ho bonifica, e per la granesa deDeu qui ho magnifica, e en axi deles altres diuines dignitats, les quals no poden esser empatxades per poder sensitiu e imaginatiu, qui es poder finit e començat.

CAP. 21. DE ACCIDENT.

Dix Larmità: Ramon, negun accident pot esser sens sustancia qui es son subiect: la color, sabor, e cantitat dela sagrada hostia es accident: donchs no pot esser en ella sens que no sia en ella per sustancia: es doncs prouat e demonstrat, que la hostia sagrada no pot esser encos de Jesuchrist com sia aço que tota sustancia requer son propi accident.

Armità, dix Ramon, ver dius segons quel huma enteniment fa la sciencia perlo sensitiu, e imaginatiu: mas no dius ver segons quefa a sciencia segons intellectiu desnudat de sensitiu e imaginatiu perlos actus que enten deles diuines dignitats: car en axi com lo poder deDeu per sa bonesa e granesa e les altres dignitats pot crear accident de no res, potfer que accident sia sens sustancia e que no sia en res, e perço declarar fas te aquest argument. tota uoluntat que sia infinida enbondat, granesa, eternitat, poder, eles altres dignitats diuines, pot fer que accident sia ensi mateix sustentat, sens que no sia conegut ab sustancia: la diuina uoluntat es aytal, perque la diuina uoluntat pot fer que accident sia sustentat en si mateix sens sustancia: es donchs prouat, que la hostia es ver Cos de Jesuchrist sots la color, sabor, e cantitat que ha com es sagrada per preuere ordonat.

CAP. 22. DE MATRIMONI.

Dix Larmità: Ramon, negun home ne neguna fembra que haja franca libertat pot esser ligat per matrimoni: lome e la fembra han franca libertat: donchs no poden esser ligats per matrimoni.

Armità, dix Ramon, Deu es causa efficient, e final de tota franca voluntat, e per aço ordona e requer que ço que fan los homens e les fembras fassen per la fi ala qual son creats, la qual fi es Deus honrar, e servir, entendre, e amar, e obeir. la qual fa a quel home e la fembra sien obligats per matrimoni. sens lo qual los homens e les fembres no aurién ordonat fi. E tu ets desabut per lo sensitiu e imaginatiu, que es del ieura e natura deles besties, e pot esser illuminat per aquest argument: tota generatio. . (?)

CAP. 23. CONCLUSIO DEL LIBRE.

A gloria e lahor de Nostre senyor Deu fineix Ramon aquest libre en la Ciutat de Messina, en lo mes de Agost, en lany dela encarnació de Nostre Sr Deu Jesuchrist M CCC XIIJ. Com Ramon ach finit son libre dix al Armità aquestes paraules: Armità segons lo proces de aquest libre te es donada doctrina com degues mes amar Deu que tu mateix: que tu sapies contrastar a tentacions per la conaxença que auras de Deu; car qui sap entendre, per ço que de Deu enten, pot fugir errors, e pot en Deu multiplicar sa amor. *Fonch acabat de scriure diuendres lo primer de Agost a 12 hores del dia any M. CCC. XXX (?)*.

INVENTARI Y ENCANT D'UNA ESPECIERIA CERVERINA DEL SEGLE XIV

Entre'ls molts documents que desaparegueren per sempre dels arxius públics y particulars de la antiquíssima ciutat de Cervera, no fa més de vint anys (com ara de poch n'ha sortit un regular aplech de la històrica vila de Santa Coloma de Queralt), n'ha vingut a les nostres mans, després de passar per les del llibreter, un d'interessant que pot suministrar materia nova al llingüista, al historiador y al arqueòlech. Lo que arc presentèm consisteix en un quadern que conté l'inventari y la llista d'encant de tots los obgectes que foren del apotecari de Cervera Francesch Çes Cases, y degueren vendre al més dibent los tutors y curadors del seu fill Francisquet, durant los anys mil trescents setanta tres y següent. Lo quadern és en foli y està format per tienta dos fulls de paper; lo del inventari y una porció de petites actuacions en llatí és de tasca verjurat y té la marca de la destal, formant 24 fulls; lo de la llista d'encant és aquell paper que creyèm era anomenat d'exarma, de origen o fabricació aràbichs, groxut, de superfície fina y de contextura fibrosa; paper que veyèm en gran part de registres y documents dels segles XIII y XIV. La lletra és la gòtica manuscrita d'aquelles èpoques, no ben correcta per la pressa ab que degué traçar-se, lo qual dificulta devegades la lectura. Lo quadern està cobert de pergami ab inscripcions tancades dintre d'una capritxosa silueta de peix.